

⊕ SZÖVEG: BUGYA BRIGITTA, KÉP: KÁLLÓ PÉTER

GRANDIÓZUS FORMÁK, NEMZETI AKARAT ITÁLIAI KÖNTÖSBEN

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA 150 ÉVES ÉPÜLETE

Az Akadémia épülete a polgárosodás igen fontos állomásának tekinthető. Terve és kivitelezése az Osztrák Császárság szorításában – a szabadságharc leverése után és a kiegyezés előtt – készült, egy olyan szellemi környezetben, ahol az épület stílusa nemcsak formai, de identitásmeghatározó kérdés is volt az ország számára

Növekvő városok, nemzeti feszültségek

Európa országait a 19. században a nagy birodalmak és a nemzetállamok létrehozása tartotta lázban. Az ipari forradalom, az urbanizáció robbanásszerű fejlődése és a polgárosodás folyamatosan pulzáló nagyvárosokat hozott létre. A gazdasági és társadalmi fejlődés sarkában pedig ott robotgott az építészet is: új épülettípusok születtek – ekkor jöttek létre a nagy múzeumok, városi operák, vásárcsarnokok, hivatalok –, melyek a technikai vívmányoknak köszönhetően az addig megszokottól sokkal grandiózusabb léptékben nőttek ki a városok táguló központjának újabb és újabb pontjain. A városszerkezetet vizionárius mérnökök rendezték újra lenyűgöző rajzaikon: Párizs, Bécs, Budapest, vagy épp Drezda ekkor nyerte el máig uralkodó képét.

Az újrarájzolt városokon belül az egyes épületek arcát a historizmus,

A RÁNK LENÉZŐ SZOBROK,
a kariatidák a tudomány
jelképeit tartják kezükben:
a tudás almáját, a pergament és a babérkoszorút,
valamint a művészet
szimbólumát, a hárfát
(balra fent)

**A DÍSZTEREM
IMPOZÁNS FALAI**
a régmúlt szellemét
idézik. A több mint
300 fős terem
a legkiemelkedőbb
események helyszíne,
minden májusban
itt ülnek össze
a Közgyűlés tagjai,
hogy meghozzák az
Akadémia legfontosabb
döntéseit

*Az újrarájzolt városokon belül
az egyes épületek arcát
a historizmus, vagyis a történeti
formák újjáélesztése határozta meg.*

vagyis a történeti formák újjáélesztése határozta meg. A dicső múlt monumentalitást és reprezentációt hordozott, kiérlelt formáival ezekkel a hön áhított tulajdonságokkal ruházta fel az épületeket. A 19. század elejétől a stíluszta ókori klasszicizmus, majd a román kor, valamint a gótika uralta a művészek és az építészek terveit, míg az itáliai reneszánsz újbóli felfedezését már gyorsan követte a különböző történeti formákat szabadon vegyítő eklektikus képzelet térhódítása a század utolsó harmadában.

Stílusok harca – a közakarat vétója

Az Akadémia épülete e Pest-Buda, majd Budapest városképét alapjaiban meghatározó időszak egyik fordulópontján jött létre – nem kevés szakmai és közéleti vita közepette. A tudományos és nemzeti szempontból is jelentős lépéshez – vagyis ahhoz, hogy a magyar tudósok hivatalos szervezetének méltó középületet emeljenek – 1860-ban zártkörű pályázatot hirdettek.

A meghívott építészekről a pályázat lebonyolítására Franciaországból hazahívott nemzetközi híru szakember, Henszlmann Imre (1813–1888) elvárta, hogy neogótikus stílusban tervezzenek palotát az Akadémiának. Szerinte ugyanis a magyar nemzeti stílus problematikáját csak a csúcsívekben, csipkézett kőfaragványokban gazdag gótika tudja megoldani, mivel az ország történelmének legfényesebb korszakai a gótikához kapcsolhatók. Emel-

...voltak építészek, akik különböző történelmi korok formáinak egyidejű vegyítését pártolták, mások a magyarok keleti eredete okán a bizánci stílust szorgalmazták.

lett kiemelten fontos szempont volt, hogy a kor francia teoretikusai a gótikát francia eredetű stílusként határozták meg, vagyis mentesült attól, hogy gondolatiságában az osztrák elnyomó hatalommal kössék össze.

Ám a magyar közvélemény másképp gondolkodott: a gótikát továbbra is német stílusnak és az egyházi építészethez illőnek tartotta, míg egy középülettel szemben más stílust vélelmeztek. Épp ezért a gótika sem politikai, sem formanyelvi szempontból nem felelt meg a kor közgondolkodásában az Akadémia számára – így elvetették, és a vita tovább folytatódott a stílus kérdése körül: voltak építészek, akik különböző történelmi korok formáinak egyidejű vegyítését pártolták, mások a magyarok keleti eredete okán a bizánci stílust szorgalmazták.

**A 35,5 MÉTER
MAGAS ÉPÜLET**
tetejéről lenyűgöző
a kilátás: egyik irányban
a Parlamentre, másik
irányban a Budai Várra
és a Lánchídra. A Székház
előtti téren tudománypopularizáló rendezvényeket,
például csillagászati
bemutatókat tartanak

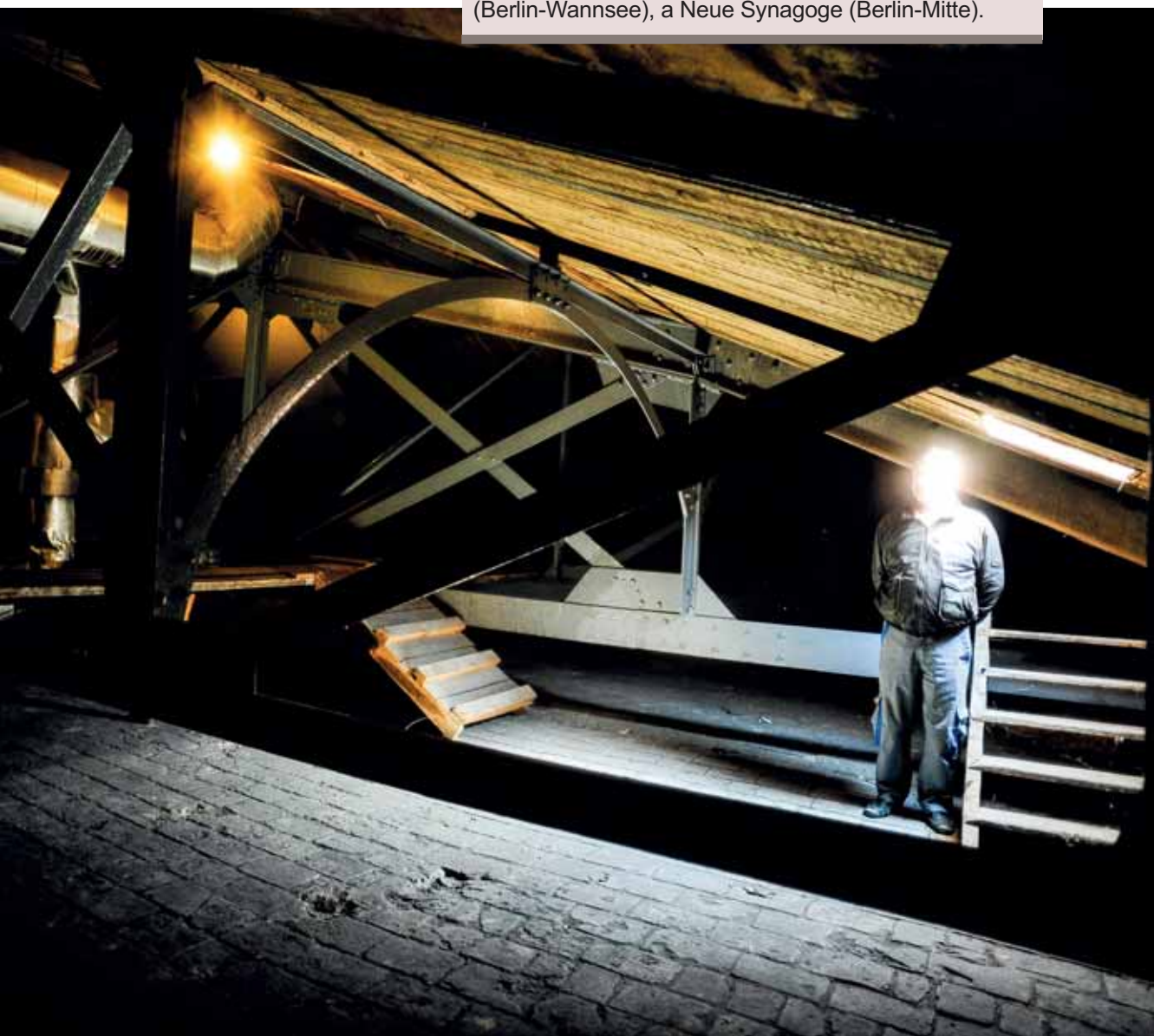

A VASGERENDÁZATÚ TETŐSZERKEZETET

Ybl Miklós tervezte az eredetileg fából készült, de egy tűzvész által elpusztított szerkezet helyére. A felülvilágító ablakokon keresztül természetes fényt kap a harmadik emeleti képzőművészeti gyűjtemény

A TERVEZŐ

Friedrich August Stüler építészeti tanulmányai végeztével itáliai és franciaországi tanulmányutakon ismerte meg a reneszánsz stílus minden apró részletét. Poroszországba hazatérve nagy építkezések vezetője, majd I. Miklós orosz cár felkérésére elkészítette a szentpétervári Téli Palota átépítésének terveit. Am a cár Stüler neoreneszánsz terveit elvetette, helyette inkább az eredeti, barokk és rokokó stílusban újjátarta fel a palotát, így az építész visszatért Berlinbe, ahol az itáliai reneszánsz nagy rajongója, IV. Frigyes Vilmos ült a trónon. Stüler hatalmas épületek sokaságát tervezte ekkor, és 1842-ben megkapta a királyi építész címet is. Leghíresebb munkái: a berlini Neues Museum, a St.-Jacobi-Kirche (Berlin-Kreuzberg), a Szépművészeti Múzeum (Stockholm), a Dorfkirche in Stolpe (Berlin-Wannsee), a Neue Synagoge (Berlin-Mitte).

A német királyi építész fővárosi kézjegye

A viták nem vezettek nyugvópontra, így végül a pályázatot az Építési Bizottság egy évvel később, 1861-ben újra kiírta. A tervek elkészítésére és a vitás kérdés lezárására két, a Monarchia területén kívüli neves építészet kértek fel: a Münchenben alkotó Leo von Klenzét (1784–1864) és a berlini Friedrich August Stüler (1800–1865). Klenze klasszicista épületet, míg Stüler itáliai reneszánsz stílusú palotát tervezett. A bizottság a neoreneszánsz terv mellett döntött, és ennek alapján építették fel az épületet 1862 és 1865 között – a későbbiekben neoreneszánsz stílusával híressé vált Ybl Miklós művezetése mellett.

A külföldi építészek felkérésének jelentőségét nem lehet eléggé hang-

A KELETI GYŰJTEMÉNY
az orientalisztika
tárgykörébe tartozó régi
és modern könyveket,
továbbá Magyarország
legteljesebb keleti témájú
folyóirat-állományát és
kéziratgyűjteményét őrzi

...a kész épület a főváros egyik etalonjává vált: neoreneszánsz stílusa hosszú időre meghatározta – elsősorban a nagy ívű karriert befutó Ybl munkásságán keresztül – Budapest középületeinek megjelenését.

súlyozni. Egyrészt ez egyfajta politikai gesztusnak is tekinthető, másrészt az Akadémia palotája a korszak magyar építészetének azon ritka példája, melyet nem magyar építész tervezett. Ráadásul a kész épület a főváros egyik etalonjává vált: neoreneszánsz stílusa hosszú időre meghatározta – elsősorban a nagy ívű karriert befutó Ybl munkásságán keresztül – Budapest középületeinek megjelenését.

A FÖLDRAJZ AZ AKADÉMIÁN

A másfél száz évvel ezelőtt a gyönyörű, Duna-parti székházban otthonra lelt Magyar Tudományos Akadémián a földrajzot, a tér tudományát a 20. század derekáig kizárólag híres akadémikusai képviselték. Olyanok, mint a honi földrajztudomány megalapítója, első akadémikusa és egyetemi professzora, a Magyar Földrajzi Társaság (MFT) alapító elnöke Hunfalvy János, a geológusként induló, de a magyar geográfiát a világ élvonalába emelő id. Lóczy Lajos, az inkább politikusként, kétszeri miniszterelnökként világhírűvé vált gróf Teleki Pál, illetve a természetföldrajz nagy öregje, a geográfiát a nagyközönséggel megszerettető Cholnoky Jenő, akinek földrajzi társasági elnöksége idején (1929-ben) született meg A Földgömb magazinunk.

A II. világháborút követően két fiatal geográfus, az emberföldrajzos Mendöl Tibor és a felszínalaktanos Bulla Béla gyarapította az akadémikusok táborát, akiket azonban – Cholnokyval együtt – a kommunista rezsim 1949-ben megfosztott tagságuktól, és a Magyar Földrajzi Társaság működését is betiltotta. Ugyanebben az évben számolták fel a Kelet-európai (korábbi nevén Gróf Teleki Pál) Tudományos Intézetet, és hozták létre – egyik utódként – a Földrajzi Könyv- és Térképtárat. Ebből létesítették aztán 1951-től – immár az Akadémia keretein belül – a Földrajztudományi Kutatócsoportot.

A kezdetben Koch Ferenc, 1954-től Bulla Béla, 1963-tól pedig Pécsi Márton igazgatta fiatal földrajzi műhely tudományos irányítását 1966-ig az Akadémia II. Társadalom- és Történettudományok Osztálya gyakorolta. Ekkor létrejött a X. Föld- és Bányászati Tudományok (ma: Földtudományok) Osztálya, ahová a geográfia jelenleg is tartozik.

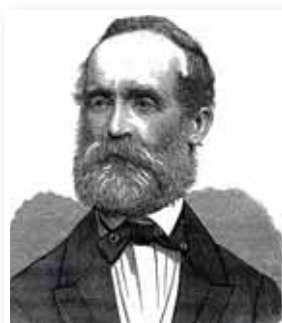
A kezdetben még csak 5–8 fős kutatói létszám a 60-as évek végére 20-ra, a negyedszázados jubileum évében (1976-ban) 40 fölé emelkedett – és közben, 1967-ben kutatóintézetévé vált az akadémiai intézmény. A szocialista évtizedek alatt pedig a geográfusok közül Bulla Bélát (1954-ben ismét), Pécsi Mártont és Enyedi Györgyöt választotta az Akadémia tagjai sorába.

A rendszerváltozást követően a „magyar földrajzi flotta zászlóshajójának kapitánya” (a Földrajztudományi Kutató Intézet igazgatója) a szociálgeográfia hazai atyja, Berényi István lett. Őt 1997-től a felszínalaktanos Schweitzer Ferenc, 2010-től pedig jelen sorok írója követte.

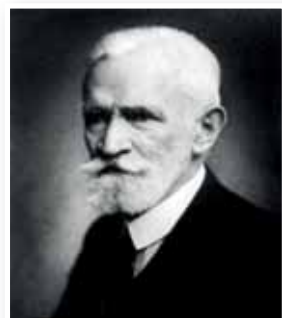
A közelmúlt átszervezéseinek eredményeként a változatlan országos és nemzetközi közfeladatokat ellátó akadémiai intézet létszáma megfelelődött, maga pedig 2012-től az MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpontjának részévé vált.

Az elmúlt negyedszázad során akadémikussá választott geográfusok közül ma Mészáros Rezső, Klinghammer István és ezen cikk írója vállal kiemelt szerepet a földrajztudomány érdekeinek akadémiai képviselésében.

SZÖVEG: KOCSIS KÁROLY

HUNFALVY JÁNOS

CHOLNOKY JENŐ

LÓCZY LAJOS

GRÓF TELEKI PÁL

A JÉGHEGY CSÚCSA

A Székház „parancsnoki hídja” az elnöki dolgozószoba, ahová a világhírű matematikus, Lovász László költözött be 2014 májusában. Az elnök nyitott, közvetlen személyiség, aki nem kis büszkeséggel beszél a magyar kutatók kiváló tudományos teljesítményéről: „Az Európai Unió legnagyobb, felfedező kutatásokat támogató rendszerében messze a magyar kutatók a legsikeresebbek a 13 új EU-tagállam kutatói közül. Az ezekben az országokban megnyert 107 pályázatból 47 munka magyar kutatóé volt az elmúlt hét évben. A nyertes pályázatok körülbelül egyharmada a Magyar Tudományos Akadémia kutatóhálózatában valósul meg, további közel egyharmada pedig olyan egyetemi kutatócsoportban, amelyet az Akadémia is támogat” – mondja az elnök.

„Sokan azt gondolhatják, hogy az Akadémia egyenlő a Székházzal, pedig ez csak a jéghegy csúcsa. Az Akadémia ugyanis egy hatalmas, 4000 embert foglalkoztató kutatóhálózatot működtet...

„Sokan azt gondolhatják, hogy az Akadémia egyenlő a Székházzal, pedig ez csak a jéghegy csúcsa. Az Akadémia ugyanis egy hatalmas, 4000 embert foglalkoztató kutatóhálózatot működtet, amely 10 kutatóközpontból – ezeken belül 39 kutatóintézetből – és 5 önálló kutatóintézetből áll. Ezek költségvetési támogatása 2014-ben megközelítette a 25 milliárd forintot” – mondja Török Ádám közgazdász, az MTA főtitkára. A kutatóintézet-hálózatban tavaly több mint kétezer

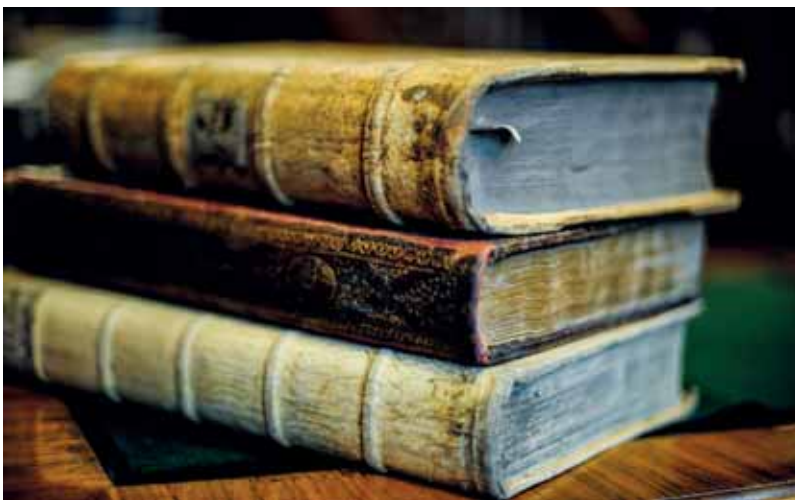
olyan publikáció született, amelyeket rangos szaklapok közöltek.

„Az Akadémia összetettségét, sokszínűségét akár két épület is jelképezhetné: ha a 150 éves Székház van a skála egyik végén, akkor a nem egészen 2 éves Természettudományi Kutatóközpontot találjuk a másikon. A 21. századi technológiával felszerelt központban 250 világszínvonalú laboratóriumban folynak anyagtudományi, környezetvédelmi és a gyógyítást szolgáló felfedező kutatások” – mondja Lovász László.

Mindez jól jelzi a legnagyobb tudományos köztestület, a Magyar Tudományos Akadémia súlyát és vezető szerepét a magyarországi alapkutatásokban. A két vezető azonban nyíltan beszél a problémákról is: erősíteni kell az alkalmazott kutatásokkal, innovációval való kapcsolatokat, szorosabbra kell fűzni az együttműködést az egyetemekkel, és csökkenteni kell a hazai kutatók elvándorlását. „Jó jel, hogy az elmúlt három évben folyamatosan nőtt a 35 év alattiak, a nők és a PhD-fokozattal rendelkezők száma az MTA kutatóhálózatában” – mondja a főtitkár.

LOVÁSZ LÁSZLÓ,
matematikus,
a Magyar Tudományos
Akadémia elnöke

KÖNYVRITKASÁGOK
Az 1861-től működő
Kézirattár 1954-ben
egészült ki a Régi Könyvek
Gyűjteményével. A 1800
előtt kiadott könyvek
mellett megtalálhatók többek
közt Arany, Vörösmarty és
Radnóti kéziratai is

FELFEDEZŐK[®] NAPJA

Május 9-én Török Ádám,
az MTA főttkára adja át
**A MAGYAR FELFEDEZŐ
NAGYDÍJÁT**
a Felfedezők Napján

TÖRÖK ÁDÁM, közgazdász,
a Magyar Tudományos
Akadémia főttkára

Ezekhez a változásokhoz társadalmi összefogás és politikai akarat is szükséges, ezért az új vezetés szerint alapvető fontosságú, hogy a kutatók eredményeit rendszeresen megismerhesse a nagyközönség és a döntéshozók is. A tudománynépszerűsítő események egyik központi helyszíne a Székház, ahol a korábbiaknál is több ismeretterjesztő előadást, bemutatót terveznek. Az első látványos akciót a márciusi napfogyatkozásra időzítették, amikor közel kétezer embert vonzottak az épület elé telepített távcsövek. Megújul a novemberi Magyar Tudomány Ünnepe is, amikor két héten át kifejezetten a laikus érdeklődőknek szerveznek előadásokat. Addig is több vezetett látogatás, filmvetítés, időszakos kiállítás és koncert lesz a Székházban, érdemes tehát figyelni a www.mta.hu oldalait. A rendszeresen látogatható kiállítások közül a földrajz szerelmeseinek különösen érdekes lehet a hazai Kelet-kutatás alapkönyvtáraként számon tartott Keleti Gyűjtemény, ahol egyebek mellett török, héber, tibeti, mongol, arab, perzsa kéziratok találhatók, és számos magyar Kelet-kutató kéziratot is gondozzák.

„Úgy szeretnénk bemutatni a tudomány eredményeit, hogy azokból a tudományos módszer lényege is kiderüljön. Megpróbáljuk érzékelteni, milyen fantasztikus dolgokra képes a tudomány, de azt is, hogy hol vannak a határai. Aki ezt megérti, látni fogja, hogy mi a különbség tudomány és áltudomány között” – mondja Lovász László. ☺

Megújul a novemberi Magyar Tudomány Ünnepe is, amikor két héten át kifejezetten a laikus érdeklődőknek szerveznek előadásokat.

 Gazdasági rádió FM 105.9

CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR

A rádióban vendégünk a témáról:
SIMON TAMÁS,
az MTA Kommunikációs
Főosztályának vezetője

Korábbi műsoraink meghallgathatók:
www.afoldgomb.hu/radio

FELFEDEZŐK[®]

NAPJA

KUTATÓEXPEDÍCIÓK
FESZTIVÁLJA

2015. MÁJUS 9.

SZOMBAT

10.00–19.00

MILLENÁRIS

D. CSARNOK

ŰRKUTATÁS

PLANETÁRIUM

GYERMEKPROGRAMOK

BARLANGOK 3D-BEN

NAPISKOLA A HIMALÁJÁBAN

TŰZHÁNYÓK VILÁGA

NYEREMÉNYEK

HETPRÓBA
FELSZÍNFEJLŐDÉS-KUTATÁS

ÁLLATSIMOGATÓ

RAJA AMPAT MADÁRVILÁGA

FÖLDTANI KUTATÁS

MARS-KUTATÁS

PEDALOCAFE

JÁTÉK

WWW.FELFEDEZOKNAPJA.INFO

KLÍMAKUTATÁS

KULTURAMENTÉS

KAJAKKAL EURÓPA KÖRÜL

ŐSFÖLDRAJZI KUTATÁS

ATACAMA-EXPEDÍCIÓ

FELSZÍNFEJLŐDÉS-KUTATÁS

PET KUPA

KÖZÉPPONTBAN

A VULKANOK

GLECCSEREK KÖZÖTT

ATLANTISZ NYOMÁBAN

VITORLÁZÁS A SARKKÖRÖN

KUTYASZÁNNAL ÉSZAKON

INGYENES BELÉPÉS

FÖLD ALATTI EXPEDÍCIÓK

Kiemelt szakmai támogató:

Szakmai támogatók:

Programtámogatók:

Médiatámogatók:

